

Κ. ΠΑΡΘΕΝΗΣ· ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΒΙΕΝΝΗ

(Τὰ θρησκευτικὰ καὶ κοσμικὰ ἔργα τοῦ Κ. Παρθένη στὴ Βιέννη)

Τοῦ πανοσ. Ἀρχιμ. Δρ. Χερουβεῖμ Μαλισιάνου

Μὲ ιδιαίτερη συγκίνηση παρηκολούθησα ἀπὸ τηλεοράσεως καὶ ἐντύπων τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ Ἰδρυμάτος Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ «**Βιέννη· τὸ ἐργαστήριον τῆς νέας τῶν Γραικῶν φιλολογίας**», ἀφιερωμένο εἰς τὸν Ἑλληνισμόν τῆς Βιέννης, πόλη εἰς τὴν ὁποία ἔζησα καὶ διηκόνησα ὡς Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αὐστρίας καὶ ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου κατὰ τὴν περίοδον 1974-1979, καὶ σπεύδω νὰ συγχαρῶ ὅσους συντέλεσαν διὰ τὴν παρουσίαν τῆς σημαντικῆς προφορᾶς τῆς Ἑλληνορθοδόξου αὐτῆς Κοινότητος πρὸς τὸν ἐν γένει Ἑλληνισμόν.

Μετὰ λύπης, ὅμως, διεπίστωσα μία σοβαρὰ ἔλλειψη εἰς τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Χ. Χρήστου, «**Ο Παρθένης στὴ Βιέννη**» (εἰς τὸ ἐνθετο τῆς ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ 14.5.1995), καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν **Κ. Παρθένης, Βιέννη - Παρίσι - Ἀθήνα**, ὅπου δὲν γίνεται καμμία ἀπολύτως ἀναφορὰ εἰς τὰ ἔργα ποὺ ζωγράφησε ὁ μέγας αὐτὸς μαῖστωρ τοῦ χρωστήρα κατὰ τὴν ἐκεῖ παραμονή του, καὶ εὐρίσκονται τὰ μὲν θρησκευτικὰ ἀνηρημένα εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, οἱ δὲ προσωπογραφίαι στὸ Δημαρχεῖο τῆς Βιέννης καὶ στὴν αἴθουσα συνεδριάσεων τῆς **Ἐκκλητίου**, ὅπως ἀποκαλεῖται τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Αὐστριακῆς πρωτεύουσας¹.

Ἐπιτρέψατέ μου, λοιπόν, νὰ σημειώσω τὰ παρακάτω, ἔτσι ὥστε νὰ συμπληρωθῇ ἢ κατὰ τὰ ἄλλα ἄρτια παρουσίαση τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου αὐτοῦ καλλιτέχνη καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὰ ἔργα αὐτά.

Ὁ Κώστας Παρθένης γεννήθηκε στὴν Ἀλεξάνδρεια τὸ 1879. Ἐσπούδασε τὶς Καλὰς Τέχνας στὴν γενέτειρά του καὶ ἀκολούθως στὴν Ἀθήνα. Στὴν συνέχεια μετέβη στὴν Βιέννη γιὰ ἐλεύθερες σπουδὰς κοντὰ σὸν γνωστὸ δάσκαλο Κ. W. Diefenbach, καὶ κατόπιν εἰς τὸ Παρίσι.

Ὁ κ. Χρήστου ἀναφερόμενος στὰ περὶ σπουδῶν τοῦ Παρθένη εἰς τὴν Ἀκαδημία Καλῶν Τε-

χνῶν τῆς Βιέννης ὀρθῶς ἀναφέρει ὅτι, «*Τίποτε δὲν εἶναι βέβαιο γιὰ τὴν κανονικὴ μαθητεία του στὴν Α.Κ.Τ. Βιέννης, ἀλλὰ ἴσως παρακολούθησε μαθήματα ὡς ἀκροατῆς. Ἴσως μὲν μελέτη στὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἀκαδημίας θὰ ἔλυνε τὸ πρόβλημα*»².

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καταθέτω ὅτι κατόπιν προσωπικῆς μου ἐρεῦνης τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου Παρθένη δὲν εὐρέθη εἰς τοὺς καταλόγους τῶν φοιτητῶν τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ὡς ἐκ τούτου τεκμηριώνεται ὀριστικὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Παρθένης οὐδέποτε ἐνεγράφη ὡς τακτικὸς μαθητῆς εἰς αὐτὴν τὴν Σχολήν.

Ἡ διαμονή του στὴν Βιέννη διήρκεσε ἀπὸ τὸ 1897 ἕως τὸ 1903. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴ ὁ φιλότεχνος καὶ συλλέκτης εὐπατριδῆς Κωνσταντίνος Τυφόξυλος³ τοῦ ἀναθέτει κατ' ἐντολήν τῆς Ἐκκλητίου τῆς Ἑλληνορθοδόξου Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τὴν ἐκτέλεσιν πέντε πινάκων μὲ θρησκευτικὰ θέματα γιὰ τὴν διακόσμηση τοῦ ὁμωνύμου Ἱεροῦ Ναοῦ. Τὰ ἔργα αὐτὰ εἶναι ἐνυπόγραφα, τὰ ἐξωγράφησε ὁ Παρθένης στὴν Βιέννη τὸ 1901-1902 καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς:

α. Ἡ Προσκύνησις τῶν Ποιμένων (1,44Χ2,45)

Στὸν πίνακα αὐτὸν ἐκφράζεται κατὰ τὸν πλέον εἰκονογραφικὸ τρόπο ἡ Θεοτόκος ὡς **Χώρα τοῦ Ἀχωρήτου**. Ἡ προσωνομία αὐτῆ ποὺ εἶναι δοσμένη σὲ μία βρεφοκρατοῦσα Παναγία σὲ ψηφιδωτὸ τῆς μονῆς τῆς Χώρας στὴν Κωνσταντινούπολι, ὀρθοστάδην προβάλουσα τὸν Υἱὸν Τῆς, εἶναι ἀπολύτως θεολογική. Ὁ Παρθένης, θρησκευόμενον πρόσωπο ὡς φαίνεται ἀπὸ πολλὰς ἐνδείξεις, ἐγνώριζε τὴν λεπτομέρεια αὐτῆ καὶ ἱστορεῖ τὴν Θεοτόκο κατὰ τὴν Γέννηση, γενομένη ὄντως «Χώρα τοῦ Ἀχωρήτου», ἀφοῦ δὲν χρησιμοποιεῖ λίκνο ἢ φάτνη ὅπως συνηθίζεται — «Εἰκόνισον βουνὸν βραχῶδες, ἀλλ' εὐχαρι καὶ φωτεινόχρωμον, καὶ εἰς τὴν μέσην σπήλαιον, καὶ μέσα εἰς αὐτὸ τὴν φάτνην μὲ τὸν Χριστὸν ἐσπαργανωμένον, καὶ ἐπάνωθεν Του ἐν βόδι καὶ ἐν ἄλογον ἢ ὄναριον, ὅπου ζεσταίνουσι μὲ

Ἡ Προσκύνησις τῶν Ποιμένων.

τὴν ἀναπνοὴν των» ἐπιμένει ὁ φανατικὸς στὰ παραδοσιακὰ Φ. Κόντογλου— ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ ἀγκάλη τῆς Θεοτόκου γίνεται λίκνον γιὰ τὸν Ἀχώρητον Υἱὸν Της.

β. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος κηρύττων στὴν Ἀθήνα (1,60X2,80)

Εἶναι ἀντίγραφο τῆς παραστάσεως ἀπὸ τὴν ζωφόρο τῶν Προπυλαίων τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (ὑπεράνω τῆς εἰσόδου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Σπουδαστηρίου) ἔργο τοῦ F. Thiersch μὲ τὴν διαφορὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς ἀκόμη προσώπου. Τὸ ἀντίγραφο τοῦ Παρθένου κατὰ τὰ ἄλλα δὲν εἶναι μόνον δάνειο σὰν σκέψη καὶ παράσταση ἀλλὰ θὰ νόμιζε κανεὶς ὅτι εἶναι μιὰ αὐθεντικὴ κόπια.

γ. Ὁ Ἅγιος Στέργιος (1,45X2,45)

Πρόκειται γιὰ τὸν Ἅγιο Σέργιο τὸν μάρτυρα καὶ εἶναι ἰσορρημένος πρὸς τμῆν τοῦ Σεργίου

Δούμπα, μεγάλου εὐεργέτου τῆς Κοινότητος, ὁ ὁποῖος ὡς φαίνεται ἐξώφλησε τὴν δαπάνη τοῦ ἔργου. Πρὸς τοῦτο ὁ Παρθένος ἐπιγράφει τὸν Ἅγιο ὡς Στέργιο, ὅπου συνήθιζαν νὰ προσφωνοῦν οἱ Βιεννέζοι τὸν Δούμπα.

δ. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος (1,42X2,45)

Εἰκονίζεται σὲ μεγαλόπρεπη στάση, εὐλογῶν καὶ αὐστηρὸς σὰν Ρώσσοις Ἐπίσκοπος. Τὸν Ἅγιο Νικόλαο θὰ συναντήσωμε σὲ ὅλα τὰ ἐμπορικὰ κέντρα τῶν ἀποδήμων Ἑλλήνων. Στὸν πίνακα αὐτὸν γίνεται ἔντονα ἐμφανὴς ἡ χρῆσις τῆς τεχνικῆς

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος.

του μὲ τὶς πολλαπλὲς προοπτικὲς μὲ ἐκπληκτικὸν ἀποτέλεσμα νὰ ἐμφανίζεται ὁ Ἅγιος σὰν νὰ ἔχη μόλις ἀνέβῃ ἀπ' τὴν θάλασσα μέσω μιᾶς μαρμαρίνης κλίμακος καὶ ἔχει σιγασταθεῖ στὸ πλατύσκαλο κατευθυνόμενος πρὸς ἐμᾶς.

ε. Οί Ἅγιοι Κωνσταντίνος καὶ Ἑλένη (1,63Χ2,80)

Οἱ Ἅγιοι ἀπεικονίζονται κατὰ τὴν συνηθισμένη παράσταση μὲ ἐντονη τὴν δυτικὴ φαντασία, καλοδουλεμένοι ἀπὸ πλευρᾶς ἐνδυμάτων. Τὸ ἔργο ἱστορήθηκε πρὸς τιμὴν τοῦ Κωνσταντίνου Τυφόξυλου, ἐπιφανοῦς μέλους τῆς Κοινότητος. Ὁ Κ. Τυφόξυλος γεννήθηκε στὴν Κοζάνη τὸ πρῶτο ἡμῶν τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφὸ του Ἐμμανουήλ, ἐπεδόθησαν σὲ ἐμπορικὲς ἐπιχειρήσεις

Οἱ Ἅγιοι Κωνσταντίνος καὶ Ἑλένη.

στὴν Βιέννη. Εἶχε ιδιαίτερη κλίση σὰ καλλιτεχνικὰ θέματα καὶ διατηροῦσε ἀξιόλογη ἰδιωτικὴ συλλογὴ μὲ ζωγραφικὰ ἔργα. Ὁ Κ. Τυφόξυλος φαίνεται, ὅτι ἀφοῦ ἔμαθε τὴν ἄφιξιν τοῦ νέου καὶ ταλαντοῦχου Κ. Παρθένου στὴν Βιέννη, τοῦ ἀνέθεσε τὴν ἐκτέλεση τῶν πέντε παραπάνω ἔργων. Χαρακτηριστικὰ σημειώνουμε ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τῆς Ἐκκλησίας:

«Ὁ κ. Στ. Σαουνάτσος ἀνακοινοῖ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅτι τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ κ. Κ. Τυφόξυλου καὶ τῇ συμπράξει αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, κατεσκευάσθησαν καὶ ἐδωρήθησαν πέντε εἰκόνες, ἐξ ὧν τέσσαρες ἀνηρτήθησαν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ναοῦ, ἡ δὲ πέμπτη ἀνωθεν τῆς θύρας τῆς εἰσόδου αὐτοῦ».

Ἐπίσης ἀναφέρω ὅτι ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω θρησκευτικῶν ἔργων τοῦ μεγάλου καλλιτέχνη, ὑπάρχουν καὶ τρεῖς προσωπογραφίες του στὴν Βιέννη, τῆς Αὐτοκράτειρας Ἑλισάβετ καὶ τοῦ Δημάρχου Ἰσεβεκ στὸ Δημαρχεῖο τῆς Βιέννης, καθὼς καὶ ἐνὸς ἀγνώστου ἀνδρὸς (προφανῶς μεγάλου εὐεργέτου τῆς Κοινότητος) μὲ ὑπογραφή C. Parthenis στὰ γραφεῖα συνεδριάσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος.

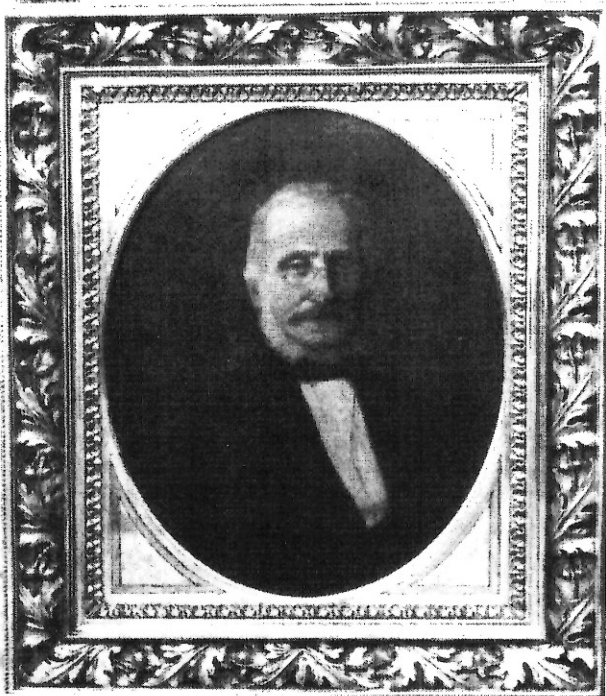
Εἰς τὴν Δημοτικὴν Βιβλιοθήκην Κοζάνης ἐκτίθενται δύο προσωπογραφίες ποὺ φέρεται νὰ ἀπεικονίζον τὸν Κ. Τυφόξυλο. Ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς δύο πίνακες εἶναι ἐνυπόγραφος καὶ ὁ δεύτερος ἀνυπόγραφος. Εἰς τὴν μελέτη του περὶ τῶν ἀνωτέρω προσωπογραφιῶν ὁ Ἄ. Χαραλαμπίδης ἀνέγνωσε μὲ ἐπιφύλαξιν τὴν «ἀρκετὰ δυσανάγνωστη ὑπογραφή» ὡς C. Partilens, καὶ ἀναφέρει ὅτι ὁ Τυφόξυλος ἐσπούδασε ἐπὶ τριετίαν εἰς τὴν Πολυτεχνικὴν Σχολὴν, συνεδέετο μὲ τοὺς καλλιτεχνικοὺς κύκλους τῆς Βιέννης διατηρῶν παραλλήλως συλλογὴν ζωγραφικῶν πινάκων, καὶ ὡς ἐκ τούτου «ἦταν φυσικὸ νὰ ἀναθέσῃ στὸν Partilens (;) (φίλο του;) νὰ φιλοτεχνήσῃ τὴν προσωπογραφία του».

Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Ἄ. Χαραλαμπίδη, κατὰ τὸ ἐλάχιστον, ἀφήνει σοβαρὲς ἀμφιβολίες διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

α) Δὲν ἀνευρέθη καλλιτέχνης μὲ τὸ ὄνομα C. Partilens κατὰ τὴν περίοδο ἐκεῖνη, ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὁ κ. Χαραλαμπίδης⁵.

β) ἀντιθέτως, γνωρίζουμε ὅτι ὁ Παρθένος εὐρίσκετο τότε ὡς νεαρὸς καλλιτέχνης εἰς τὴν Βιέννην τυγχάνων τῆς εὐνοίας τοῦ Κ. Τυφόξυλου, ὁ ὁποῖος καὶ εἰσηγήθη τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν θρησκευτικῶν πινάκων, ὅπως ἀνωτέρω ἀνεφέρθη, καὶ

γ) ὁ Κ. Παρθένος ὑπογράφει μὲ λατινικὰ στοιχεῖα C. Parthenis προσωπογραφία ἀνωνύμου ἀνδρὸς, ἡ ὁποία εὐρίσκετο εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἱ. Ν. Ἁγίου Γεωργίου Βιέννης μὲ χρονολογία (18)90. Μία ἀπλή ἀντιβολὴ τῶν στοιχείων τῆς ὑπογραφῆς C. Partilens μὲ αὐτῶν τῆς C. Parthenis δίδει σοβαρὲς ἐνδείξεις (ἀν ὄχι ἀποδείξεις) ὅτι ὁ Ἄ. Χαραλαμπίδης ἀνέγνωσε ἐσφαλμένως τὴν δυσανάγνωστη ὑπογραφή τοῦ νεαροῦ Ἑλληνα καλλιτέχνη.

Πορτραίτο αγνώστου.

Λόγω του κακού αερισμού του Ίερού Ναού του Αγίου Γεωργίου, οι αγνώστοι αυτοί πίνακες ήταν σε κακή κατάσταση και η Κοινότητα απέφασε να τους αντικαταστήσει με παρόμοιους νεοβυζαντινού χρωστήρα, προτάσει του Ιερατικώς προϊσταμένου. Έπειδή, όμως, οι προσφορές που υπεβλήθησαν θεωρήθησαν ότι δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπισθούν, απέφασίσθη ή συντήρησή τους, και λόγω των σπουδών μου στην Σχολή Καλών Τεχνών της Βενετίας (σχετικών με την κριτική της βενετικής αγιογραφίας) και της ειδικότητάς μου (έλληνική παλαιογραφία και συντήρηση εικόνων)

στο εργαστήριο S. Gregorio di Nysa της Βενετίας, ανέτεθη σε έμένα.

Κατά την διάρκεια του καθαρισμού και της συντηρήσεως απεκαλύφθησαν οι υπογραφές του Παρθένη στο κάτω μέρος, που ήταν πιό μαυρισμένο από την κάπνα των κεριών και του θυμιάματος τόσων χρόνων. Από έρευνα στους Κώδικες των Πρακτικών της Κοινότητας μπόρεσα να διασταυρώσω τα διάφορα στοιχεία, τα όποια για πρώτη φορά δημοσιεύθηκαν σε άρθρο της έφημερίδος ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ (24.12.1977).

Δεδομένου ότι ο Κ. Παρθένης εκπροσωπεί κατά τον πλέον χαρακτηριστικό τρόπο την ικανότητα του έλληνικού στοιχείου να άφομοιώνη και παράλληλα να προσαρμόζη την έπίκτητη γνώση με την βιωματική πραγματικότητα, δεν θα πρέπει να χάσουν την ευκαιρία να γνωρίσουν οι άναγνώστες και ιδιαίτερα όσοι έξ αυτών θα έχουν την τύχη να βρεθούν στην Βιέννη, την έντονη παρουσία των δειγμάτων της πρώιμης περιόδου του καλλιτέχνη.

1. Τόμος 3 εις Βιέννη: τὸ εργαστήριον τῆς νέας τῶν Γραικῶν φιλολογίας (Ίδρυμα Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, Ἀθήνα, 1995), σελ. 33 σημ. 19. Στὸ ἄρθρο τῆς "Ἡ βυζαντινὴ παράδοσις σὲ τέσσαρις νεοέλληνας ζωγράφους (Λίγες παρατηρήσεις πάνω σ' ἓνα μεγάλο θέμα)", *Βυζαντινὰ* 8 (1976), 146 ἢ Ε. Γεωργιάδου - Κουντουρά, ἀναφέρει ὅτι ἀγιογράφησε ναοὺς εἰς διαφόρους πόλεις, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ στὴ Βιέννη, χωρὶς παρ' ὅλα ταῦτα νὰ κάνει μνεῖα τῶν συγκεκριμένων ἔργων του ἐκεῖ.

2. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 33 σημ. 15.

3. Διὰ τὸν Κ. Τυφόξυλον βλ. Α. Χαρολαμπίδου, "Δύο Βιεννέζικες προσωπογραφίες στὴ βιβλιοθήκη Κοζάνης", *Μακεδονικὰ* ΙΓ' (1973), 379-80.

4. Χαρολαμπίδης, ἔνθ. ἄν., σ. 378 καὶ ὑποσ. 1, 384.

5. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 384 ὑποσημ. 3.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Σειρά «Θεωρία καὶ Πράξη»:

1. Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. Γιατί, πότε καὶ πῶς νηστεύουμε. Τοῦ ἀρχιμ. Συμεών Π. Κούτσα. Ἐκδ. Σ'.
2. ΜΙΚΡΑ ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ. Τοῦ νῦν Μητροπ. Ναυπάκτου Ἱεροθέου.
3. Η ΠΑΝΟΠΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ. Τοῦ ἀρχιμ. Γερβασιῶ Ραπτοπούλου.
4. ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΕἰΣ ΧΡΙΣΤΟΝ (Εἰσαγωγή στὴν Παλαιὰ Διαθήκη). Τοῦ Γεωργίου Σωτηρίου.
5. Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ (Εἰσαγωγή στὴν Καινὴ Διαθήκη). Τοῦ ἰδίου.
6. ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ. Τοῦ νῦν Μητροπ. Ναυπάκτου Ἱεροθέου.
7. Η ΕΛΠΙΔΑ καὶ
8. ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ, οἱ θεόπνευστοι κήρυκες τοῦ Λόγου. Τοῦ Γεωργίου Σωτηρίου.
9. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑ κατὰ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες. Τοῦ ἀρχιμ. Βασ. Π. Μπακογιάννη.
10. ΑἰΡΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ καὶ οἱ κακοδοξίες τοῦ Παπισμοῦ. Τοῦ ἀρχιμ. Γερβ. Ραπτόπουλου.
11. ΤΟ ΙΕΡΟ ΕΥΧΕΛΑΙΟ. Φάρμακο ζωῆς καὶ σωτηρίας. Τοῦ ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανού.
12. ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ. Τί λέει ἡ Ψυχολογία. Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦ Εὐαγγ. Γ. Καρακοβούνη.